

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. I-1343
6 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo Nr. I-1343 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) rengimą paskatino galimas Jungtinės Karalystės (toliau – JK) išstojimas iš Europos Sąjungos (toliau – ES) be susitarimo. Įstatymo projektas buvo parengtas siekiant sušvelninti tokio išstojimo iš ES padarinius.

Išstojusi iš ES be susitarimo, JK taptų trečiąja šalimi ir joje nebebūtų taikomi ES socialinės apsaugos sistemų koordinavimo reglamentai, todėl tiek Lietuvos Respublikos (toliau – Lietuva) piliečiai, gyvenantys JK, tiek JK piliečiai, gyvenantys Lietuvoje, galėtų likti be privalomojo sveikatos draudimo (toliau – PSD) apsaugos. Pavyzdžiui, JK piliečiai, gyvenantys Lietuvoje, būtų laikomi trečiosios šalies piliečiais, todėl galėtų tapti draudžiamaisiais PSD tik tuo atveju, jei gautų leidimą nuolat gyventi Lietuvoje arba dirbtų turėdami leidimą laikinai gyventi Lietuvoje; Lietuvos piliečiai, studijuojantys JK aukštosiose mokyklose, būtų laikomi studijuojančiais trečiosios šalies aukštosiose mokyklose, todėl nebebūtų draudžiami PSD Lietuvoje valstybės lėšomis, ir pan.

Įstatymo projektu siekiama JK piliečiams, kurie iki šios šalies išstojimo iš ES datos buvo įgiję teisę gyventi Lietuvoje, sudaryti kiek įmanoma palankesnes sąlygas Lietuvoje gauti PSD apsaugą, o Lietuvos gyventojams, studijuojantiems JK aukštosiose mokyklose, pereinamuoju laikotarpiu užtikrinti PSD valstybės lėšomis.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Įstatymo projektą rengė Sveikatos apsaugos ministerija ir Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – Valstybinė ligonių kasa).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo (toliau – Sveikatos draudimo įstatymas) 6 straipsnio 1 dalimi, PSD draudžiami:

- 1) Lietuvos piliečiai ir užsieniečiai, nuolat gyvenantys Lietuvoje;
- 2) leidimą laikinai gyventi Lietuvoje turintys užsieniečiai (išskyrus 5 punkte nurodytus asmenis), kurie dirba Lietuvoje arba kurie dirbo Lietuvoje ne trumpiau kaip 6 mėnesius ir yra įsiregistravę kaip bedarbiai, bei nepilnamečiai jų šeimos nariai;
- 3) nelydimi nepilnamečiai užsieniečiai;
- 4) užsieniečiai, kuriems suteikta papildoma apsauga Lietuvoje;
- 5) asmenys, kuriems, vadovaujantis ES socialinės apsaugos sistemų koordinavimo reglamentais, turi būti taikomas Sveikatos draudimo įstatymas.

Šiuo metu ES piliečiai, gyvenantys Lietuvoje, yra draudžiami vadovaujantis ES socialinės apsaugos sistemų koordinavimo reglamentais. JK išstojus iš ES be susitarimo, JK piliečiai taptų užsieniečiais (trečiųjų šalių piliečiais), kuriems minėti reglamentai nebebūtų taikomi, išskyrus išimtinius atvejus (pvz., jei JK pilietis būtų kitos ES valstybės piliečio šeimos narys). Tokiu atveju labai svarbus taptų šių asmenų gyvenimo Lietuvoje pagrindas. Kol kas nėra aišku, kokių pagrindu šie asmenys gyvens Lietuvoje (kaip užsieniečiai, turintys leidimą nuolat gyventi Lietuvoje, kaip užsieniečiai, turintys leidimą laikinai gyventi Lietuvoje, kaip kokio nors specialaus statuso turėtojai ar kt.). Jei JK pilietis ar jo šeimos narys gautų leidimą nuolat gyventi Lietuvoje, jis būtų traktuojamas kaip užsieniečiai, nuolat gyvenantis Lietuvoje (Sveikatos draudimo įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 1 punktą), ir būtų draudžiamas PSD Sveikatos draudimo įstatymo nustatyta tvarka. Tačiau tuo atveju, jei JK pilietis ar jo šeimos narys gautų leidimą laikinai gyventi Lietuvoje, bet neatitiktų 2 punkte nurodytų sąlygų, arba gyventų kitu pagrindu, jis liktų be PSD apsaugos.

Be to, kai kurie JK piliečiai (Lietuvoje gyvenantys JK pensininkai ir jų šeimos nariai bei Lietuvoje gyvenantys, bet JK dirbantys asmenys ir jų šeimos nariai) turi teisę gauti PSD fondo biudžeto lėšomis apmokamą sveikatos priežiūrą Lietuvoje, vadovaujantis ES socialinės apsaugos sistemų koordinavimo reglamentais. Šias išlaidas Lietuvai kompensuoja JK kompetentinga įstaiga pagal Valstybinės ligonių kasos pateiktas sąskaitas. JK išstojus iš ES be susitarimo, minėti reglamentai nebebus taikomi, todėl tikėtina, kad JK nekompensuos PSD fondo biudžeto išlaidų Lietuvoje gyvenančių JK apdraustųjų sveikatos priežiūrai.

Vadovaujantis Sveikatos draudimo įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 7 punktu, valstybės lėšomis PSD yra draudžiami Lietuvos piliečiai ir kitų valstybių piliečiai bei asmenys be pilietybės, nuolat gyvenantys Lietuvoje, studijuojantys ES valstybių narių aukštosiose mokyklose pagal nuolatinės studijų formos studijų programas. JK išstojus iš ES be susitarimo, JK studijuojantys Lietuvos gyventojai nebebūtų draudžiami valstybės lėšomis ir turėtų mokėti PSD įmokas savarankiškai.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Siūloma į draudžiamųjų PSD ratą įtraukti JK piliečius ir jų šeimos narius, kurie iki šios šalies išstojimo iš ES datos bus įgiję teisę gyventi Lietuvoje, – jie būtų laikomi draudžiamaisiais PSD tol, kol teisėtai gyventų Lietuvos Respublikoje. Tokiu atveju, vertinant PSD atžvilgiu, būtų nebesvarbu, kokį dokumentą po išstojimo iš ES turės JK pilietis ar jo šeimos narys, t. y. visiems asmenims, iki išstojimo iš ES gyvenusiems Lietuvoje, būtų suteikta teisė draustis PSD tol, kol jie turėtų teisę bet koku pagrindu gyventi Lietuvoje. Tokie asmenys toliau dalyvautų PSD sistemoje. Jie privalėtų mokėti PSD įmokas Sveikatos draudimo įstatymo nustatyta tvarka ir tokiu būdu neprarastų PSD garantijų. Kai kuriais atvejais PSD įmokas už juos mokėtų valstybė. Nors jie nebebūtų laikomi ES piliečiais ar jų šeimos nariais, PSD atžvilgiu jie nebūtų traktuojami ir kaip trečiųjų šalių piliečiai. Šie asmenys būtų tokioje pačioje padėtyje, kaip visi nuolat Lietuvoje gyvenantys asmenys. Ši nuostata apimtų asmenis, kurių gydymo išlaidas šiuo metu padengia JK: Lietuvoje gyvenančius JK pensininkus ir jų šeimos narius bei Lietuvoje gyvenančius, bet JK dirbančius asmenis ir jų šeimos narius.

Pažymėtina, kad PSD garantijos minėtiems asmenims suteikimas neapsiriboja pereinamuoju laikotarpiu, t. y. nepriklausomai nuo minėtų asmenų gyvenimo Lietuvoje pagrindo, jie būtų laikomi draudžiamaisiais neribotą laikotarpį – tol, kol teisėtai gyventų Lietuvoje.

Įstatymo projektu taip pat siūloma valstybės lėšomis PSD toliau drausti Lietuvos gyventojus, kurie studijuoja JK aukštosiose mokyklose. Atsižvelgiant į tai, kad paskutiniai studentai iki numatomo JK išstojimo iš ES pradėjo studijuoti JK aukštosiose mokyklose 2019 metais, ir į tai, kad Lietuvoje bakalauro studijos įprastai trunka 4 metus, taip pat į tai, kad Lietuvoje aukštųjų mokyklų studentai draudžiami iki kiekvienų metų rugpjūčio 31 d., PSD kontekste būtų tikslinga studijuojančius JK aukštosiose mokyklose valstybės lėšomis drausti iki 2023 m. rugpjūčio 31 dienos. Konkreti data nustatyta siekiant teisinio aiškumo. Tai padėtų išvengti skirtingo studijų pabaigos sąvokos interpretavimo ar piktnaudžiavimo (pavyzdžiui, studijų sustabdymo atveju). Be to, ši garantija išliktų kur kas ilgiau, nei Lietuvos Respublikos Vyriausybės rekomenduojamas pereinamasis laikotarpis (2020 m. pabaiga). Pažymėtina, kad šie asmenys toliau bus draudžiami Lietuvoje ir Europos sveikatos draudimo kortelės pagrindu galės gauti nemokamą sveikatos priežiūrą kitose ES valstybėse narėse, tačiau negalės naudotis nemokama sveikatos priežiūra JK.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Teigiamas poveikis numatytas 4 punkte.

Kaip neigiama pasekmė galėtų būti išskirtas JK piliečių, už kurių gydymą šiuo metu moka JK, nepasitenkinimas PSD įmokų mokėjimu. Iki JK išstojimo iš ES tokie asmenys PSD įmokų nemoka, tačiau, vadovaujantis Socialinės apsaugos sistemų koordinavimo reglamentais, turi teisę

gauti PSD fondo biudžeto lėšomis apmokamas paslaugas, kurių išlaidas vėliau Valstybinei ligonių kasai kompensuoja JK kompetentinga įstaiga. Priėmus įstatymo projektą, visi Lietuvoje gyvenantys pilnamečiai JK piliečiai turės mokėti PSD įmokas (kaip ir visi Lietuvoje gyvenantys Lietuvos piliečiai) arba šias įmokas už juos mokės valstybė (pvz., už tėvus, auginančius vaikus, registruotus bedarbius, studentus, socialinės pašalpos gavėjus, neįgaliuosius ir pan.).

6. Kokią įtaką įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimtas Įstatymo projektas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Priimtas Įstatymo projektas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Priėmus Įstatymo projektą, kitų teisės aktų priimti nereikės.

9. Ar Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos įstatymo, Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai nevertintini Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

10. Ar Įstatymo projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus.

Įstatymo projekte reglamentuojami klausimai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją ir Europos Sąjungos teisės nuostatas.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įstatymo lydimųjų aktų, – kas ir kada juos turėtų parengti, šių aktų metmenys.

Įstatymui įgyvendinti reikės pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugsėjo 11 d. nutarimą Nr. 968 „Dėl Lietuvos Respublikos draudžiamųjų privalomuoju sveikatos draudimu registro steigimo, jo nuostatų patvirtinimo ir veiklos pradžios nustatymo“ – patikslinti nuostatas dėl draudimo objektų įregistravimo ir išregistravimo.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais).

Įstatymui įgyvendinti didelių papildomų lėšų nereikės – tik atskirais atvejais už JK pilietį įmoką turės sumokėti valstybė (pvz., už vaiką, studentą, socialinės pašalpos gavėją ir pan.).

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Įstatymo projektas derinamas per Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų informacinės sistemos Projektų registravimo posistemę.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Reikšminiai žodžiai: Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės piliečiai.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.